

Dr hab., prof. UO Dorota Świtała-Trybek
Uniwersytet Opolski
Katedra Nauk o Kulturze i Religii

Opole, 19 marca 2021 r.

Opinia nt. studiów podyplomowych „Dziedzictwo kulturowe Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyny”

Dziedzictwo kulturowe, o którym tak głośno w ostatnim czasie, to pojęcie wieloznaczne, które na przestrzeni ostatnich dekad podlega ciągłej zmianie, rozszerzając i wzbogacając swój zakres znaczeniowy o nowe treści i zjawiska. Współcześnie stanowi ono przedmiot nieustannych refleksji przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, wielu instytucji, stowarzyszeń, a nierzadko pojedynczych osób, które upatrują w nim potwierdzenia spuścizny kulturowej przodków, a tym samym możliwości budowania relacji między przeszłością a teraźniejszością. „Dziś (...) proponowana przez dziedzictwo nowa narracja o przeszłości, jak konstatuje Krzysztof Kowalski, wychodzi naprzeciw potrzebie znalezienia nowego sposobu odczytywania przeszłości, wyrywa przedmiot z izolacji, swoistej przedmiotowej samotności, włącza go w wielki społeczny projekt, który ogarnia pamięć i zakotwicza w wartościach”.

Przedłożona mi do recenzji propozycja programu studiów podyplomowych „Dziedzictwo kulturowe Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyny” wpisuje się w powyższą narrację o dziedzictwie, której celem jest nie tylko uzupełnienie wiedzy, ale przede wszystkim wypracowanie konkretnych aktywności pomocnych w jego ochronie i zachowaniu. Już na początku napiszę, iż należy cieszyć się z faktu, że kolejny ośrodek uniwersytecki wychodzi

naprzeciw zapotrzebowaniu rozmaitych środowisk, które świadomie i z pełnym zaangażowaniem chcą – na różnych poziomach – (re)konstruować dziedzictwo.

Śląsk Cieszyński i Żywiecczyzna „od zawsze” były obszarami pogranicza. To właśnie usytuowanie na styku różnych kultur, grup etnicznych i narodowych, także na szlakach handlowych miało wpływ na kształtowanie się tutejszego dziedzictwa kulturowego. W związku z powyższym rodzą się pytania: jakie jest to dziedzictwo kulturowe? Jak o nim mówić, jak je przedstawiać, jak opisywać, jak analizować, zwłaszcza w kontekście przemian ogólnocywilizacyjnych w pierwszych dekadach trzeciego tysiąclecia. Przygotowana przez zespół specjalistów z Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego oferta kształcenia podyplomowego w zakresie edukacji regionalnej wydaje się być doskonałym instrumentem kształtowania poczucia własnej tożsamości jako postawy zaangażowania się w funkcjonowanie swojego środowiska i autentycznego otwarcia się na inne społeczności i kultury. Adresatami studiów, jak zaznaczono w opisie, są „nauczyciele, edukatorzy, działacze trzeciego sektora, przedstawiciele związanego z regionem biznesu, absolwenci studiów związanych z szeroko rozumianą kulturą i sztuką, a także lokalni twórcy i wytwórcy pragnący pogłębić swoją wiedzę o regionie Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyzny”. Jak widać, uwzględniono różnorodne środowiska (nie tylko te związane z edukacją szkolną), które będą miały możliwość poszerzenia wiedzy i umiejętności w obszarze wiedzy o regionie Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyzny. To niewątpliwie ważne założenie, zważywszy na fakt, iż współcześnie dziedzictwo kulturowe coraz częściej staje się motorem napędowym w działaniach społecznych i gospodarczych.

Po dokładnym przeanalizowaniu programu studiów w pełni go akceptuję. Przyjętą formą zajęć są wykłady, ćwiczenia, konwersatoria i wyjazdy studyjne. Te ostatnie – realizowane w terenie – staną się z pewnością doświadczeniem, z którego słuchacze będą czerpać inspiracje.

Na pochwałę zasługuje opracowana siatka studiów z bogatym spectrum zagadnień. Rozpiętość tematyczna podejmowanych problemów dobrze świadczy o całym zbiorowym przedsięwzięciu naukowym. Interdyscyplinarne podejście (wiedza kulturoznawcza, etnologiczna, socjologiczna, elementy zarządzania kulturą) jest jego bardzo mocną stroną. W siatce studiów znalazło się 16 przedmiotów podejmujących zjawiska reprezentatywne dla niematerialnego i materialnego dziedzictwa kulturowego, w tym m.in. gwara oraz folklor muzyczny i taneczny. Nie pominięto również treści związanych z dziedzictwem przyrodniczym i turystyką, dziedzictwem industrialnym. Jedynie, czego mi tutaj zabrakło (a może pojawia się w programie któregoś przedmiotu?), jest dziedzictwo religijne.

W taki sposób opracowany program studiów daje szansę spojrzeć na dziedzictwo kulturowe Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyny w szerokim wymiarze, z uwzględnieniem przemian historycznych, politycznych, gospodarczych, społecznych i ogólnocywilizacyjnych.

Kolejnym atutem ocenianych studiów podyplomowych jest niewątpliwie wykwalifikowana kadra, którą tworzą pracownicy badawczo-dydaktyczni Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji, posiadający wysokie kwalifikacje naukowe i kompetencje z zakresu wiedzy o regionie (prof. dr hab. Karol Daniel Kadłubiec, prof. dr hab. Ryszard Koziołek, dr hab. Magdalena Szyndler, dr hab. Grzegorz Studnicki, dr hab. Stefan Lechwar, dr Katarzyna Marcol i in.), jak również praktycy edukacji regionalnej, w tym przedstawiciele instytucji kultury z regionu Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyny (mgr Ewa Cudzych, mgr Barbara Rosiek, Józef Broda i in.). Tak dobrany zespół prowadzących ćwiczenia i wykłady gwarantuje, iż treści teoretyczne będą przekładane na „język praktyki”, co w przypadku profilu proponowanych studiów ma bardzo duże znaczenie.

Podsumowując, bardzo wysoko oceniam przedłożoną mi propozycję uruchomienia studiów podyplomowych „Dziedzictwo kulturowe Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyny”. Zarówno siatka studiów, jak i program zostały przygotowane profesjonalnie, zawierają najważniejsze treści i zjawiska kulturowe, które są konieczne, aby zrozumieć specyfikę dziedzictwa kulturowego w kontekście tradycji i współczesności.

Jestem przekonana, że oferta studiów podyplomowych Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji znajdzie zainteresowanie wśród osób, którym nie jest obojętne dziedzictwo kulturowe Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyny.

Donata Smitała-Tybek